

Nr 76.

Av herr **Wohlin m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts förslag till löne reglering för befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet.*

Statsverkspropositionens förslag om intendenternas vid riksmuseum placering i lönegrad B 30 innebär en genomgripande förändring i förhållandet till universitetsprofessorerna, med vilka de hittills varit fullt jämställda. Löne-regleringskommittén ifrågasatte aldrig brytandet av denna likställighet. Den uttalade sig bestämt för bibehållandet av densamma och ansåg det onödigt att anföra någon motivering härför. I sina yttranden över kommitténs förslag hade därför intendenterna och vetenskapsakademien ingen anledning att förebringa någon realmotivering i frågan. När nu en så genomgripande förändring föreslås, skulle man ha väntat, att ärendet förberetts på ett annat sätt än som skett. Ingen sakkunnig myndighet har fått yttra sig om förslaget att placera intendenterna i en lägre klass. Den i statsverkspropositionen anförda motiveringen härför är också mycket knapp. En skrivelse från intendenterna av den 11 november 1925 omnämnes visserligen, men intet referat lämnas av däri framhållna synpunkter, än mindre ha desamma blivit föremål för bemötande. Med hänsyn till redogörelsen för frågans historiska utveckling bör framhållas, att de påpekade mindre olikheterna i avlöningshänseende under äldre tider icke torde kunna tillmätas någon som helst betydelse, bland annat därför att universitetsprofessorerna voro uppdelade i två kategorier, ordinarie och extra ordinarie, med väsentligt olika löneställning.

I fråga om tillsättningsproceduren gäller enligt departementschefens yttrande »i stort sett vad i motsvarande hänseenden är föreskrivet beträffande universitetsprofessorer, därvid de vid universiteten i varje fall tillkallade sakkunniga här ersättas av vederbörande klass av vetenskapsakademien». Härtill är att märka, att åtminstone under senare tid varje utnämningsfråga före behandlingen inom vederbörande klass jämväl hänskjutits till av vetenskapsakademien särskilt utsedda sakkunniga.

Såsom i statsverkspropositionen framhålles, torde man vid bedömandet av föreliggande fråga »hava att taga i betraktande å ena sidan de höga vetenskapliga kompetenskraven, å den andra intendenternas allmänna tjänsteställning och ämbetsåligganden». Med avseende på den vetenskapliga kompetensen torde, även enligt departementschefens yttrande, »näppeligen någon anledning finnas att frågå den förutvarande likställigheten». Då icke från något håll en av-

vikande åsikt uttalats, anse vi denna sida av frågan tillräckligt klarlagd, varvid vi i förbigående vilja erinra om det kända förhållandet, att flera av våra mest framstående vetenskapsmän verkat som intendentur vid naturhistoriska riksmuseet, så t. ex. Sven Lovén, A. E. Nordenskiöld och A. G. Nathorst, för att nämna blott tre världsberömda namn.

Beträffande intendenternas tjänsteåligganden måste den vetenskapliga bearbetningen av samlingarna anses komma i första rummet. Riksmuseet har därför framför allt en forskningsuppgift, som med hänsyn till sina objekt och den rent vetenskapliga riktningen ansluter sig till motsvarande universitetsinstitutioners på ett sätt, vartill på annat håll knappast finnes någon motsvarighet. I själva verket förhåller det sig så, att en del av de naturvetenskapliga forskningsuppgifter, vilka eljest tillkomma universiteten, nämligen sådana som gälla statens stora centrala naturvetenskapliga samlingar, av rent praktiska skäl måste förläggas till riksmuseet. Detta är därför att betrakta som ett nödvändigt komplement till universiteten, och dess verksamhet måste bedrivas i närmaste anslutning till och i samarbete med universitetens motsvarande institutioner.

Av synnerlig vikt i detta sammanhang är, att det anförda ej gäller blott intendenternas eget personliga forskningsarbete. Riksmuseets avdelningar äro sinsemellan så olikartade, att de icke kunnat underställas en för hela museet gemensam chef, utan äro fullt ut lika självständiga som motsvarande universitetsinstitutioner. Varje intendent har därför att självständigt leda det vetenskapliga arbetet vid sin avdelning. För detta har museet att räkna med icke blott assistenterna utan en växlande stab av utomstående medarbetare. Dessa bestå till stor del av studerande vid statsuniversiteten och Stockholms högskola, vilka förlägga en del av sin vetenskapliga utbildning till riksmuseet. Vid detta utarbetas därför, såsom i intendenternas ovan berörda skrivelse anföres, även licentiat- och doktorsavhandlingar under ledning av vederbörande intendent. Intendenterna framhålla vidare, att en betydande del av samlingarna bearbetas av utanför museet stående specialister, både svenska och utländska, vilket även framgår av de avhandlingar, som publiceras på grundval av museets samlingar. Det tillkommer då intendenterna att för uppgifterna välja lämpliga forskare samt att granska och bedöma deras arbete. Detta intendenternas mången gång synnerligen grannlaga åliggande kräver utan tvivel en mycket stor och även i utlandet allmänt erkänd vetenskaplig auktoritet.

Ett säreget och icke tillräckligt uppmärksammat förhållande av stor betydelse är, att riksmuseets avdelningar i vissa fall omfatta vetenskapsgrenar, vilka vid universiteten äro mycket ofullständigt eller ej alls representerade. Inom dessa grenar tillkommer det riksmuseet att svara för den högre utbildningen av den yngre generationen av forskare. Detta gäller t. ex. paleobotanik och etnografi, vilka aldrig varit representerade vid statsuniversiteten. Även inom övriga ämnen omfattar riksmuseet specialgrenar, vilka under långa tider kunna vara utan representanter bland universitetslärarna.

Den omständigheten att intendenterna ej äro skyldiga att hålla föreläsningar är en sak av underordnad vikt. Alla initierade veta nämligen mycket väl, att

även vid universiteten, särskilt på det högre stadiet, den viktigaste undervisningsformen i de naturvetenskapliga ämnena numer är den personliga handledningen av de studerandes självständiga arbete vid institutionerna. Även förekommer det, att intendent på anhållan av universitetslärare tenderar studerande inom ifrågavarande vetenskapsgren och avger utlåtande om deras vid riksmuseet utarbetade avhandlingar.

Det synes oss alltså vara tydligt, att om intendenternas egen framställning av museets och intendenternas uppgift tillerkännes vitsord, det är orimligt att nu bryta deras gamla likställighet med universitetsprofessorerna. Vissa av de nu framhållna sidorna av museets verksamhet framträda föga för utomstående, och resultaten av denna verksamhet komma huvudsakligen till synes i de vetenskapliga avhandlingar, som där utarbetas. De enda, som kunna rätt bedöma dessa förhållanden torde vara de naturforskare, som själva arbeta i ifrågavarande ämnen.

Synnerligt stor betydelse i detta hänseende vilja vi tillmäta det här i avskrift bifogade utlåtande, som nuvarande och då levande förutvarande professorer vid Uppsala universitet och Stockholms högskola i de vid riksmuseet representerade ämnena avgivit i november 1925. De ansluta sig däri enhälligt till de synpunkter, vilka i ifrågavarande avseende gjorts gällande i intendenternas skrivelse och understödja ytterligare dessas framställning genom att påpeka ännu andra skäl för bibehållande av den gamla likställigheten.

I departementschefens yttrande göres gällande, att de museitekniska uppgifter, som ävenledes åligga intendenterna, skulle motivera dessas lösbrytande ur den gamla likställigheten med universitetsprofessorerna. Rent allmänt sett synes det oemotsägligt, att de för rekryteringen avgörande kompetenskraven och därmed även löneställningen måste bestämmas med hänsyn till de mest krävande vetenskapliga uppgifterna, särskilt då dessa därjämte upptaga den största delen av tjänstetiden. Museala uppgifter tillkomma ju för övrigt även de universitetsinstitutioners prefekter, som handhava samlingar. Av större vikt i detta sammanhang är emellertid, att uppskattningen av de museitekniska uppgifternas omfattning vid riksmuseet ej kan grundas på de förhållanden, som varit rådande under åren närmast efter utflyttningen till de nya lokalerna. Under denna period måste nämligen ordnandet av det nya museet särskilt vid en del avdelningar, där det bl. a. gällt att nyskapa för allmänheten tillgängliga utställningar, taga mera tid i anspråk än normalt. Då därjämte den personal, som främst utför det museitekniska arbetet, vid omorganisationen väsentligen utökats — även med vetenskapligt utbildade tjänstemän — kan man våga förutsätta, att under normala tider de museitekniska åliggandena ej komma att bliva av den omfattning, att de kunde motivera ett frångående av en i övrigt väl grundad löneställning.

Den nära överensstämmelsen med hänsyn till kompetenskraven och arbetets i huvudsak rent vetenskapliga art medför, att intendentsbefattningarna och universitetsprofessorerna i motsvarande ämnen bruka sökas av samma kategori av vetenskapsmän — i regel docenter vid universitet och högskolor. På grund härav innebär den nu föreslagna olikheten i löneställning en betydande omvälv-

ning i det vetenskapliga befordringsväsendet i ifrågavarande fack. Den lägre vordna graden av professorer vid riksmuseet torde, såsom intendenterna framhålla, komma att sökas och utnyttjas som övergångsplatser i avsikt att lägga arbetet under väntetiden tillrätta så, att det meriterar till lämplig universitetsprofessur. Det är uppenbart, att en dylik utveckling komme att bli till obotlig skada för riksmuseet. I fråga om intendentbefattningarna gäller nämligen, att en långvarig förtrogenhet med de väldiga samlingarna och därför upprätthållandet av den största möjliga kontinuitet måste tillmätas en alldeles särskild betydelse, och lika nödvändigt är, att arbetet utan biavsikter inriktas på museets egna uppgifter. Få befattningar torde i själva verket mindre lämpa sig till övergångsplatser, vilket de i stor utsträckning torde komma att bli, om nu föreliggande förslag till löneroglering antages. Även med lika nominell lön för universitetsprofessorer och intendenten kan det ej bli någon fara för att universiteten bli mindre gynnsamt ställda i konkurrensen om framstående forskare. Professorerna vid universiteten få nämligen även å billigare ort samma lön, som skulle tillkomma intendenterna. Med hänsyn till hyresförhållanden och levnadskostnader i Stockholm ävensom extra utgifter, vilka tillkomma genom museets avskilda läge, kommer intendenternas reallön att väsentligt understiga universitetsprofessorernas. Med hänsyn till den stora personliga frihet en universitetsprofessor åtnjuter, synes det föga sannolikt, att en vetenskapsman för att undslippa föreläsningar och tentamina skulle komma att föredraga en intendentbefattning, särskilt när efter lönerogleringen intendentens arbetstid på tjänsterummet blir utökad till sju timmar och han därigenom får ännu mindre rörelsefrihet.

I övrigt anse vi lämpligt, att professorerna vid riksmuseet tilläggas samma titel som institutionsföreståndarna vid universiteten, nämligen prefekt.

Med anledning av det sålunda anförda få vi härmed hemställa,

att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under 8:e huvudtiteln punkt 32 gjorda framställning, måtte besluta, att intendenterna vid riksmuseet vid den nu förestående lönerogleringen skola i lönehänseende likställas med professorerna vid rikets universitet.

Stockholm i januari 1926.

Nils Wohlin.

David Bergström.

K. von Geijer.

Martin Fehr.

N. S. Norling.

Bil. A.

Avskrift.

Till Konungen.

Undertecknade intendent vid naturhistoriska riksmuseet anhålla härmed i underdånighet att med anledning av den väntade löneregleringen vid riksmuseet få framföra några synpunkter angående förhållandet mellan museets intendent och universitetsprofessorerna.

Naturhistoriska riksmuseets intendent hade titel professor och voro i lönehänseende likställda med universitetsprofessorerna redan på en tid, då denna titel var mera strikt reserverad för rent vetenskapliga befattningar än som numera blivit fallet genom omorganisationen av flera praktiska högskolor och anstalter. Denna likställighet har varit bestämmande för de vetenskapsmän, som stått inför valet mellan att söka en intendentsbefattning vid riksmuseet eller universitetsprofessur.

Utän att vilja förringa betydelsen av de museitekniska uppgifterna eller den upplysningsverksamhet, som naturhistoriska riksmuseet bedriver genom sina skådesamlingar, och som på grund av flyttningen till mera tillfredsställande lokaler på senare tid kommit att särskilt starkt framträda för allmänheten, vilja vi erinra om, att det ojämförligt viktigaste arbetet vid museet är och bör vara den vetenskapliga bearbetningen av samlingarna. Riksmuseet intager på grund av denna sin rent vetenskapliga forskningsuppgift samma särställning som universitetens motsvarande naturvetenskapliga institutioner. Denna uppgift har blivit ofrånkomlig på grund av den enorma tillväxten av naturvetenskapliga samlingar, i det att institutionerna vid universiteten och högskolorna ej kunna bereda vård och vetenskaplig bearbetning åt det ständigt växande materialet. Sådana vetenskapliga undersökningar, som äro direkt knutna till detta material, måste därför förläggas till riksmuseet, som ur denna synpunkt alltså är att betrakta som ett nödvändigt komplement till universiteten. Det är därvid ett oeftergivligt villkor, att det vetenskapliga arbetet vid naturhistoriska riksmuseet kommer att stå på fullt ut samma höga nivå som vid universitetsinstitutionerna och bedrivs i så nära anslutning till dessa som möjligt.

I lika hög grad som universitetsprofessorerna åligger det därför intendenterna att genom egna vetenskapliga arbeten och handledning av museets forskningsverksamhet främja den vetenskapliga utvecklingen. Endast om intendenterna äga den härför erforderliga kompetensen, kunna statens i riksmuseet förvarade stora och dyrbara samlingar göras fruktbärande för vetenskapen och museet sålunda fylla sin uppgift att vara en av de viktigaste härdarna för den rent vetenskapliga naturforskningen i landet. Liksom vid universitetet är därför även vid riksmuseet utarbetandet av vetenskapliga avhandlingar en huvuduppgift. Genom ledandet och övervakandet av det vetenskapliga arbete, som vid museet bedrivs av såväl museets egen personal som utomstående, utöva intendenterna en verksamhet jämförlig med universitetsprofessorernas handledning av de självständiga vetenskapliga arbetena för de högsta lärdomsgraderna, fil. lic.-examen och doktorsgraden; alltså just den del av universitetsprofessorernas undervisning, som kräver den högsta vetenskapliga

kompetensen. Vi vilja i detta sammanhang även erinra om att studerande vid universitet och högskolor liksom förut allttjämt begagna sig av möjligheten att under ledning av vederbörande intendent vid riksmuseet utarbета sina licentiat- och doktorsavhandlingar. En stor del av naturhistoriska riksmuseets samlingar bearbetas av utomstående specialister på olika grupper, både svenska och utländska. Det måste då av intendenten krävas, att han kan bedöma dessa specialisters kompetens, på det att bearbetningen må anförtros åt lämplig person, ävensom kritiskt granska det färdiga arbetet, för vars vetenskapliga halt han i viss mån blir ansvarig. De stora krav, som härigenom ställas på intendentens allmänna vetenskapliga anseende och internationella förbindelser, ligga i öppen dag.

På grund av de förhållanden med avseende på det inre vetenskapliga arbetet vid museet, som vi här ovan sökt klargöra, ha intendentbefattningarna brukat tillsättas efter samma stränga principer och under samma betryggande former som professurerna vid universiteten. Sålunda handläggas vederbörande utnämningssärenden av speciellt utsedda sakkunniga, vetenskapsakademiens ämnesklass och akademien in pleno. De fem intendentbefattningar, som fått nya innehavare efter museets omorganisation och utflyttning till de nya lokalerna, hava, i likhet med vad även tidigare varit brukligt, alla besatts med förutvarande docenter vid universiteten eller Stockholms högskola. Särskilt är utnämningen av intendent vid evertebratavdelningen belysande för den nära relationen mellan intendentbefattningarna och motsvarande universitetsprofessurer. Den nye intendenten, förut docent i Uppsala, var vid sin utnämning universitetsprofessor i Oslo; en medsökande kallades kort därpå till professor vid Uppsala universitet. Även tidigare har det i flera fall hänt, att intendentbefattning besatts med vetenskapsman, som förut varit universitetsprofessor. Den nyligen tillsatta intendentbefattningen vid botaniska avdelningen söktes av tre docenter vid Uppsala universitet. De två vid utnämningen förbigångna uppträda nu som sökande till den lediga professuren i botanik i Lund.

De här anförda fallen visa till fullo, vilka betänkliga konsekvenser, som en nedsättning av intendenternas löner i förhållande till universitetsprofessorernas skulle medföra. Följden komme helt naturligt att bli, att intendenterna snarast möjligt söka sig till universiteten. Intendentsbefattningarna skulle otvivelaktigt komma att få karaktären av övergångsbefattningar och medvetet utnyttjas som sådana i väntan på en universitetsprofessur. En dylik cirkulation skulle uppenbarligen medföra den mest allvarliga skada för riksmuseet. Just i fråga om chefsskapet vid ett naturvetenskapligt museum är givetvis en långvarig förtrogenhet med de väldiga samlingarna av utomordentlig vikt, varför kravet på största möjliga kontinuitet måste tillmätas fundamental betydelse.

Det torde fullt tydligt framgå av vad vi ovan framhållit, att med hänsyn till den rent vetenskapliga forskningsuppgiften och de krav, som för densamma måste ställas på intendenternas vetenskapliga kvalifikationer och verksamhet, desamma icke utan våda kunna utbrytas ur den universitetsprofessorernas särklass, till vilken de av ålder hört.

Naturhistoriska riksmuseet den 11. 11. 1925.

Underdånigst

(Underskrifter.)

Bil. B.

Avskrift.

Till herr statsrådet och chefen för k. ecklesiastikdepartementet.

Med anledning av väntad löne reglering vid Naturhistoriska riksmuseet framförde undertecknade intendent i underdånig skrivelse den 11 november 1925 några synpunkter angående den vetenskapliga verksamheten vid museet, vilka syntes oss vara av avgörande vikt för frågan om intendenternas likställighet med universitetsprofessorerna. Ehuru vi själva äro fullt övertygade om att vår i nämnda skrivelse uttryckta uppfattning allmänt delas inom initierade naturvetenskapliga kretsar, har det dock synt oss önskvärt, att detta förhållande bleve klart bestyrkt genom uttalande från ett håll, där den bästa kännedomen om museets arbete är att finna, nämligen från professorerna i motsvarande ämnen vid universiteten och Stockholms högskola. Vi anhålla därför vördsamt att till herr statsrådet få överlämna bifogade uttalande av samtliga professorer i ifrågavarande ämnen vid Uppsala universitet och Stockholms högskola. Tiden har tyvärr icke medgivit hänvändelse även till Lund, men då uttalandena från såväl Uppsala som Stockholms högskola äro enhälliga, våga vi anse dessa som tillräckligt upplysande i frågan.

För Naturhistoriska riksmuseets intendent

Enligt uppdrag

Y. Sjöstedt.

äldste intendent.

Till de synpunkter, som riksmuseets intendent i sin skrivelse angående deras jämställande i lönehänseende med universitetsprofessorerna gjort gällande rörande museets uppgift och deras därmed förbundna funktioner, ansluta sig undertecknade och vilja därtill ytterligare lägga, att intendenterna, om också icke tagna i anspråk för undervisning i samma grad och på samma sätt som universitetsprofessorerna, dock i andra avseenden ha mera krävande uppgifter och omfattande tjänsteåligganden, på samma gång som de åtnjuta en väsentligt kortare semester, samt slutligen, att de, i motsats till vad fallet är med en del på mera praktiska syften inriktade läroanstalters professorer, icke äro i tillfälle att skaffa sig avsevärda inkomster vid sidan av sin tjänst.

Uppsala den 10 dec. 1925.

Carl Wiman,

professor i paleontologi o. historisk geologi.

O. Juel,

professor i botanik.

Nils von Hofsten,

professor i jämförande anatomi.

A. G. Högbom,

förutvarande inspektör för Riksmuseets Miner. Avdeln.

Helge Backlund,

professor i geologi m. petrografi och mineralogi.

Nils E. Svedelius,

professor i botanik.

Rutger Sernander,

professor i växtbiologi.

Till det uttalande, som samtliga professorer inom den geologisk-biologiska ämnesgruppen vid Uppsala universitet i skrivelse av den 10/12 1925 gjort med anledning av löneregleringen för Naturhistoriska riksmuseets intendent, vilja undertecknade på det livligaste ansluta sig.

Stockholm den 12 dec. 1925.

Nils Holmgren,

professor i zoologi vid Stockholms Högskola.

Wilhelm Leche,

f. d. professor i zoologi vid Stockholms Högskola.

J. G. Andersson,

professor i geologi vid Stockholms Högskola.

Gerard de Geer.

Otto Rosenberg,

professor i botanik vid Stockholms Högskola.

G. Lagerheim,

professor i botanik vid Stockholms Högskola

Helge Bäckström,

f. d. professor i mineralogi och petrografi vid Stockholms Högskola.
